

Forslag

til

Lov om forstærkning af Ribe dige og anlæg af veje langs nogle diger.

Fremsat den 4. februar 1976 af *ministeren for offentlige arbejder*.

§ 1. Ministeren for offentlige arbejder be- myndiges til af statskassen at afholde 60 pct. af udgifterne ved en forstærkning af havdiget fra Vester Vedsted til Store Darum (Ribe dige).

§ 2. Ministeren for offentlige arbejder be- myndiges til af statskassen at afholde 60 pct. af udgifterne ved anlæg af veje med 3 m bred befæstelse og vigepladser (bærmeveje) på landsiden af følgende digestrækninger:

Darum-Tjæreborg dige, undtagen fra sta- tion 16 til station 23,

Rejsby dige,

Ballum dige,

Havneby dige fra station 0 til station 14,

Juvredige fra station 12 til Rømødæm- ningen,

Mandø bydige fra station 0 til station 12,

Mandø havdige.

Stk. 2. Vejene indgår som en del af dige- anlæggene.

§ 3. Statskassens bidrag efter §§ 1 og 2 ydes under forudsætning af, at de resterende 40 pct. af udgifterne betales af de amtskom- muner og kommuner, som digerne gennem- løber.

§ 4. Til at forestå arbejdet med forstærk- ning af Ribe dige nedsætter ministeren for offentlige arbejder et byggeudvalg. Forman- den og 1 andet medlem udpeges af ministe- ren for offentlige arbejder, 2 medlemmer ud- peges af Ribe amtsråd, 1 medlem udpeges af kommunalbestyrelserne i de kommuner, som diget gennemløber, og 1 medlem udpe- ges af digelaget for marsken ved Ribe.

Min. f. off. arb.j. nr. 53 00-19-1.

Stk. 2. Til at forestå arbejdet med anlæg af bærmeveje nedsætter ministeren for of- fentlige arbejder et byggeudvalg. Forman- den og 1 andet medlem udpeges af ministe- ren for offentlige arbejder, 2 medlemmer ud- peges af Ribe amtsråd, 2 medlemmer udpe- ges af Sønderjyllands amtsråd, 1 medlem ud- peges af kommunalbestyrelserne i de kom- muner, som skal bidrage til anlæggene, og 1 medlem udpeges af de digelag, hvis anlæg berøres.

Stk. 3. Afgørelser i byggeudvalgene træf- fes ved almindeligt flertal. I tilfælde af stem- melighed er formandens stemme udslaggi- vende. Ethvert medlem kan forlange, at en beslutning, hvorom der ikke er enighed, ind- bringes for ministeren for offentlige arbejder til endelig administrativ afgørelse, jfr. dog § 7, stk. 3.

Stk. 4. Udgifterne ved byggeudvalgenes virksomhed henregnes til anlægsudgifterne.

§ 5. Anlæggene kan projekteres og udfø- res under teknisk tilsyn af kystinspektora- tet, hvis særlige udgifter i forbindelse her- med henregnes til anlægsudgifterne. Bygge- udvalgene kan overdrage dele af de nævnte opgaver til andre.

§ 6. Ved ekspropriation kan der

- 1) erhverves ejendomsret til arealer, der ligger vest for Ribe dige, eller som i øv- rigt er nødvendige for udførelse eller be- skyttelse af anlæggene,
- 2) erhverves ret til at tage fyld af enhver art, klæg, græstørv og lignende,

- 3) erhverves ret til midlertidigt at anvende arealer til arbejdsplads, oplagsplads eller lignende formål,
- 4) erhverves færdselsrettigheder, der er nødvendige for anlæggenes gennemførelse og vedligeholdelse,
- 5) pålægges ejendomme rådighedsbegrænsninger af hensyn til anlæggenes beskyttelse og vedligeholdelse.

§ 7. Byggeudvalgene træffer beslutning om ekspropriation efter en besigtigelse af forholdene på stedet, hvortil ejere og brugere skal indvarsles med mindst 14 dages varsel.

Stk. 2. En beslutning om ekspropriation kan indbringes for ministeren for offentlige arbejder. Klagefristen er 4 uger fra den dag, beslutningen er meddelt den pågældende. Når der er særlig grund dertil, kan ministeren for offentlige arbejder bortse fra fristen. Klage har ikke opsættende virkning. Den pågældende skal gøres bekendt med bestemmelserne i 1.-4. pkt.

Stk. 3. Byggeudvalgene fastsætter i mangel af forlig erstatning for den foretagne ekspropriation. Erstatningens fastsættelse kan indbringes for en taksationskommission i henhold til § 19 i lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom. Byggeudvalgets formand træder i stedet for kommissarius.

Stk. 4. § 16, §§ 22 og 23, §§ 25 og 26 samt §§ 29 og 30 i nævnte lov finder tilsvarende anvendelse.

§ 8. Ejendomsretten til de arealer, der erhverves, tillægges vedkommende digelag eller, for så vidt angår forlandsarealer, digelaget eller staten.

§ 9. Byggeudvalgene kan afholde udgifterne til vedligeholdelse af det erhvervede foiland foran Ribe dige i en periode af 2 år fra anlægsarbejdernes færdiggørelse som en anlægsudgift.

§ 10. Ministeren for offentlige arbejder kan bestemme, at vedtægter for digelag, hvis anlæg berøres af de i §§ 1 og 2 nævnte foranstaltninger, ændres på nærmere angiven måde.

§ 11. Vedkommende amtskommune skal over for statskassen garantere for vedligeholdelse af de anlæg, der omhandles i §§ 1 og 2.

§ 12. I det område, der beskyttes af Ribe dige, må der ikke uden tilladelse fra ministeren for offentlige arbejder opføres ny bebyggelse, medmindre bebyggelsen er erhvervs-mæssig nødvendig for den pågældende ejendoms drift som landbrugsejendom. Det samme gælder ombygning og tilbygning til bestående bebyggelse.

Stk. 2. Ministeren for offentlige arbejder fastsætter efter forhandling med Ribe amtskommune og vedkommende kommuner den nærmere afgrænsning af det område, der omhandles i stk. 1, og foretager offentlig bekendtgørelse heraf. Kommunalbestyrelserne lader indskrænkningerne i bebyggelsesadgangen tinglyse på de pågældende ejendomme.

Stk. 3. Når der er foretaget offentlig bekendtgørelse efter stk. 2, må der ikke etableres forhold i strid med stk. 1.

Stk. 4. Ministeren for offentlige arbejder kan bemyndige amtsrådet eller vedkommende kommune til efter retningslinjer fastsat af ministeren at træffe afgørelse om meddelelse af tilladelse efter stk. 1.

Stk. 5. Ministeren for offentlige arbejder kan fastsætte regler om, at tilladelse ikke skal indhentes til nærmere angivne arter af bebyggelse.

§ 13. Det påhviler den til enhver tid værende ejer af en ejendom at berigtige et ulovligt forhold.

Stk. 2. Vedkommende kommunalbestyrelse skal søge forhold, der er i strid med § 12, lovliggjort ved at meddele påbud herom og om fornødent foranledige sagen indbragt for domstolene.

§ 14. Med bøde straffes den, der

- 1) overtræder § 12,
- 2) tilsidesætter vilkår for en tilladelse efter § 12,
- 3) undlader at efterkomme et påbud efter § 13.

Stk. 2. Er overtrædelsen begået af et aktieselskab, anpartsselskab, andelsselskab eller lignende, kan der pålægges virksomheden som sådan bødeansvar.

§ 15. Statens forpligtigelse til pasning og vedligeholdelse af Ribe kammersluse tillige med statens rettigheder i forbindelse hermed

overtages af Ribe kommune fra tidspunktet for færdiggørelsen af sluseanlæggets ombygning.

Stk. 2. Staten betaler herfor til Ribe kommune et beløb på 1.500.000 kr.

Stk. 3. Sluseanlægget undergives samme tilsynsbestemmelse som det øvrige digeanlæg.

Bemærkninger til lovforslaget.

Almindelige bemærkninger.

Den 16. og 17. februar 1962 rammes den tyske og sydvestjyske nordsødkyst af en voldsom stormflod. I Vesttyskland forårsagede stormfloden meget betydelige skader og tab af menneskeliv. I Danmark var skaderne moderate. Stormfloden efterlod det indtryk, at en lidt ændret vindretning ville have kunnet bringe det sydvestjyske marskområde i fare.

På denne baggrund blev der den 19. oktober 1964 nedsat et udvalg for at undersøge, om de trufne foranstaltninger til at imødegå en stormflod i de daværende Tønder og Ribe amter kunne anses for tilstrækkelige (stormflodsudvalget). Udvalget har i januar 1975 afgivet betænkning.

Udvalgets indstilling kan kort sammenfattes således:

1. Der må for Ribe og Tønder byer tilstræbes et sikkerhedsniveau svarende til en middeltidsafstand på ikke under 200 år. Ved begrebet middeltidsafstand forstår man den beregnede, gennemsnitlige tidsafstand mellem stormfloder, der medfører vandstandshøjder, som er kritiske for digerne.

Dette fører til, at digebeskyttelsen for Tønder marsk og Ribe marsk bør forbedres betydeligt.

2. Under hensyn til, at der i de øvrige marskområder er tale om en minimal risiko for menneskeliv og beskyttelse af væsentligt lavere værdier, foreslås der ikke yderligere digeforstærkninger.

3. Der bør langs hovedparten af digerne fra Tjæreborg til grænsen samt på Mandø og Rømø på digernes inderside anlægges veje med befæstelse i 3 m's bredde, såkaldte bæremeje. Herved muliggøres det, at man i givne situationer kan nå frem til steder på digerne, som det er særligt vigtigt at nå.

4. Herudover indstilles det, at der opretholdes et varslingsystem og en beredskabstjeneste. Disse foranstaltninger er stort set sat i værk.

Ministeriet kan i det hele tiltræde udvalgets principielle indstilling således, som den netop er sammenfattet.

Det hovedspørgsmål, der herefter melder sig, er, hvorledes den forøgede digebeskyttelse for Tønder marsk og Ribe marsk bør tilvejebringes. I denne henseende er udvalgsindstillingen ikke éntydig.

Med hensyn til beskyttelsen af *Tønder marsk* peger udvalget på to løsninger, der begge må betragtes som teknisk og – med det tilstræbte sikkerhedsniveau – sikkerhedsmæssigt bedømt forsvarlige løsninger. Disse er:

- a) En forstærkning af Højer dige og Emmerlev dige.
- b) Anlæg af et nyt fremskudt dige fra Emmerlev Klev til den dansk-vesttyske grænse.

Det første forslag kan begrænses således, at Emmerlev dige ikke forstærkes, medens en forhøjelse af det tværgående Snurom dige foretages i stedet for. En forøget beskyttelse af Emmerlev marsk og dermed af Højer bys udviklingsområde opnås i så fald ikke.

Med hensyn til beskyttelsen af *Ribe marsk* omtaler udvalgsbetænkningen ligeledes to løsninger, der hver for sig må betragtes som teknisk og sikkerhedsmæssigt forsvarlige, nemlig:

- a) Forstærkning af det eksisterende havdige fra Vester Vedsted til Store Darum
- b) Anlæg af et tilbagetrukket dige inde i Ribe marsk.

Ved denne sidste løsning får Ribe by en forsvarlig sikkerhed, men befolkningen i den arealmæssigt største del af Ribe marsk vil blive lidt ringere stillet end under de eksisterende forhold.

De forskellige forslag medfører skønsmæssigt udgifter af følgende størrelsesorden (prisniveau april 1975), når sikkerhedsniveauet fikseres til en middeltidsafstand på 200 år:

F. t. l. om forstærkning af Ribe dige m. v.

		Mill. kr.
Alternativer	Anlæg af fremskudt dige fra Emmerlev Klev til grænsen..	77,5
	Forstærkning af Højer dige og Emmerlev dige	43,0
	Forstærkning af Højer dige og forhøjelse af Snurom dige	32,5
Alternativer	Forstærkning af Ribe dige..	66,0
	Anlæg af tilbagetrukket dige foran Ribe by	16,0
	Anlæg af ca. 46 km bærmelveje	17,0

Udvalgsbetænkningen har ikke behandlet spørgsmålet om, hvorledes udgifterne til den forøgede beskyttelse skal afholdes, men har forudsat, at dette gøres til genstand for forhandling mellem staten, amtskommunerne, kommunerne og digelagene.

Ganske vist er en fordeling af anlægsudgifterne på de beskyttede ejendomme den almindelige vej, som anvises i lov nr. 53 af 10. april 1874 om diger til beskyttelse mod oversvømmelser fra havet (med senere ændringer). Det samme gælder for kystsikringsanlæg, jfr. lov nr. 235 af 12. juni 1922. Digeloven sigter imidlertid nok i første række på situationer, hvor det beskyttede område er nogenlunde let at afgrænse, og sigter vel nok også typisk på spredt bebyggelse i landbrugsområder. I det foreliggende tilfælde er det i første række hensynet til i en katastrofesituation at undgå tab af menneskeliv og de værdier - økonomiske, kulturelle eller af anden art - der findes i egentlige bysamfund, der kan bære investeringer af den størrelsesorden, der er tale om. Det følger heraf, at det samlede, beskyttede interessefelt har en sådan bredde, at en fordeling af de samlede anlægsudgifter på de direkte beskyttede værdier og interesser er meget upraktisk.

Endvidere er anlægsudgifterne af en sådan størrelsesorden, at de praktisk bedømt ikke lader sig tilvejebringe, medmindre det offentlige deltager i deres tilvejebringelse.

Forholdet er da også det, at de eksisterende digeanlæg ved den jyske vestkyst i Ribe og Sønderjyllands amter er tilvejebragt med støtte af offentlige midler. Nogle eksempler skal nævnes:

a) Lov nr. 92 af 30. april 1909 om anlæg af et havdige fra Vester Vedsted til Store Darum i Ribe amt (Ribe dige) bestemte, at staten af den anslåede anlægsudgift på 1.780.000 kr. skulle udrede 1.055.000 kr., lodsejerne 675.000 kr. og amtskassen 50.000 kr. Staten lånte mod amtsgaranti lodsejerbidraget mod en forrentning på 4 pct. p. a. og en årlig ydelse på 4½ pct.

b) I henhold til lov nr. 196 af 10. maj 1922 om anlæg af et havdige fra Vester Vedsted i Ribe amt til Søndernæs i Tønder amt skulle staten udrede $\frac{2}{3}$ af en anslået anlægsudgift på 2 mill. kr., amtskasserne 86.000 kr. og lodsejerne resten.

c) Samme andel skulle staten udrede i henhold til lov nr. 77 af 29. marts 1924 om forhøjelse af diget på Manø og af diget fra Vester Vedsted til Store Darum samt anlæg af dige på Rømø og fra Store Darum til Tjæreborg bakker. Anlægsudgifterne var anslået til 2.393.000 kr. Resten skulle udredes af lodsejerne bortset fra, hvad amter og kommuner måtte yde.

d) I sidste halvdel af 1930'erne anlagdes et havdige på Mandø med et statstilskud på $\frac{2}{3}$.

Ministeriet for offentlige arbejder har efter modtagelsen af udvalgsbetænkningen optaget forhandling med Sønderjyllands amtskommune, Ribe amtskommune samt de berørte kommuner og digelag for at finde en løsning på, hvorledes anlægsudgifterne kan inddækkes. Ministeriet har herved stillet i udsigt, at man ville fremsætte lovforslag om statens deltagelse i tilvejebringelse af anlægsudgifterne. Man har yderligere tilkendegivet, at det for staten ikke er afgørende, hvorledes den resterende del af udgifterne fordeles mellem amtskommune, kommuner og lodsejere (digelag).

Da forskellen i anlægsudgifter for de fornævnte alternativer såvel til beskyttelse af Tønder marsk som til beskyttelse af Ribe marsk er betydelig, er det en konsekvens af statens økonomiske medvirken, at staten må tage standpunkt til, hvilken af de af stormflodsudvalget fremlagte løsninger man fra statens side anser det for rimeligt at vælge.

I så henseende er der enighed mellem ministeriet, Ribe amtskommune og vedkommende kommuner om, at en forøget beskyttelse af Ribe marsk bør ske ved en forstærkning af det eksisterende Ribe dige.

Med hensyn til digebeskyttelsen for Tønder marsk har ministeriet været indstillet på at fremme også denne del af sagen på grundlag af stormflodsudvalgets betænkning. Imidlertid gør det forhold sig gældende, at tilvejebringelse af en øget digesikring for Tønder marsk på den danske side af den dansk-tyske grænse for at få fuld nyttevirkning må ledsages af en tilsvarende forøget beskyttelse på den tyske side af grænsen. Man har fra ministeriets side været indstillet på at indlede orhandling med den slesvig-holstenske landsregeringfi Kiel med udgangspunkt i en forstærkning af de bestående diger, idet ministeriet har ment, at staten ikke vil kunne deltage i den større udgift, som er forbundet med anlæg af et fremskudt dige

fra Emmerlev Klev til grænsen i forhold til udgiften ved forstærkningsprojektet. Efter fastsættelse af det første møde med landsregeringen i Kiel har ministeriet imidlertid måttet begære forhandlingerne udsat, fordi Sønderjyllands amtsråd, der i øvrigt er blevet holdt løbende orienteret om ministeriets behandling af sagen, har fremsat ønske om, at forhandlingerne også skal omfatte afvandingsspørgsmål, ligesom amtsrådet har iværksat yderligere undersøgelser af spørgsmål, som stormflodsudvalget har udtalt sig om. Spørgsmålet om tilvejebringelse af en forøget digebeskyttelse for Tønder marsk vil således ikke på nuværende tidspunkt kunne forelægges folketinget til beslutning.

Da ministeriet, Ribe amtskommune og vedkommende kommuner som nævnt er enige om, hvorledes en forøget digebeskyttelse for Ribe marsk skal tilvejebringes, er der ikke grund til at forsinke dette anlæg. Ligeledes er der mellem ministeriet, de to amtskommuner og vedkommende kommuner enighed om, at der skal anlægges bærmeveje langs en række digestrækninger. Derfor fremsættes der hermed et lovforslag om forstærkning af Ribe dige og om anlæg af bærmeveje. Der er herved også et væsentligt hensyn at tage til beskæftigelsen i landsdelen.

Udgifterne til de anlæg, som er omfattet af nærværende lovforslag, opgøres således:

	Mill. kr.
Forstærkning af Ribe dige	66
Anlæg af ca. 46 km bærmeveje	17
I alt	83

Som det fremgår af det allerede anførte, må ministeriet anse opgaven for så stor, at den bør løses af staten, amtskommunerne og kommunerne i forening. Om lodsejerne (digelagene) skal deltage, må efter ministeriets opfattelse i første række afgøres af amtskommuner og kommuner. Forhandlingerne er resulteret i, at der er enighed mellem ministeriet, amtskommunerne og kommunerne om udgiftfordelingen. I overensstemmelse med forhandlingsresultatet foreslås det i lovforslaget, at staten udreder 60 pct. Resten fordeles således, at amtskommunen dækker $\frac{2}{3}$ og kommunerne $\frac{1}{3}$. Lodsejerne pålignes ingen andel af anlægsudgifterne.

En stormflod kan beskrives som en situation med ekstraordinært høj vandstand og kraftig bølgegang. For forholdene i det danske vadehav vil det være rimeligt at betragte vandstande over kote ca. + 3,0 som stormflodsvandstande, da alene vandstande over dette niveau kan give anledning til

alvorligere skader på digerene. En stormflod fremkaldes af særlige meteorologiske forhold. Det væsentligste bidrag til ekstraordinære vandstande i vadehavet stammer fra vindstuvning, som fremkaldes af kraftige vindens indvirken på havets vandmasser. Vindstuvningens størrelse afhænger af vindhastigheden, vindens varighed og dybdeforholdene i farvandsområdet. Hovedårsagen til beskadigelse og ødelæggelse af digerene er bølgeangrebet. Bølgerne påvirker digets overflade ved bølgebrydning, op- og nedløb, overstrømmende vand samt ved en forøgelse af vandtrykket.

De nuværende havdiger på Syd- og Sønderjyllands vestkyst har indtil 1976 ikke været gennembrudt, men under flere stormfloder har de fået større eller mindre skader. Store stormfloder indtraf i 1909, 1911, 1923, 1928 og 1962. Ved stormfloden i 1923 omkom 19 personer, der var beskæftiget ved det endnu ufærdige digeanlæg ved Rejsby. Følgen af stormfloderne har i øvrigt været begrænset. Ribe dige blev i 1923 udsat for bølgeoverløb, men der opstod ikke større skader, og diget blev på baggrund af denne erfaring forhøjet fra kote + 6,2 til kote + 6,75. Meget tyder imidlertid på, at der under stormfloden den 16.-17. februar 1962 forelå en situation, der indebar reel fare for brud på både Ribe dige og Højer dige. Der målttes på visse lokaliteter vindstuvninger på henved 4 m, og da orkanen indtraf på et tidspunkt, hvor den forudberegne, astronomiske tidevandstand skulle være lavere end middel højvandstand, må det formodes, at endnu højere vandstande ville have været mulige, såfremt stormfloden var faldet sammen med springtid. Ved Højer sluse målttes således den indtil da højeste vandstand siden 1920 (målinger før 1920 foreligger ikke), nemlig kote +4,36 DNN (dansk normal nul). På Højer dige og Mandø bydige skete bølgeoverløb. Konklusionen er, at stormfloden var kritisk for de eksisterende diger på udsatte steder. Som indledningsvis nævnt var det denne begivenhed, der førte til stormflodsudvalgets nedsættelse.

Stormflodsudvalget har ladet foretage en statistisk behandling af foreliggende vandstandsmålinger og vindmålinger med henblik på en undersøgelse af stormflodsriskoen. Som kriterium for vurdering af denne er valgt middeltidsafstanden, der kan angives som den statistisk bestemte, gennemsnitlige tidsafstand mellem indtræffen af vandstand i et bestemt niveau, f. eks. den for et dige kritiske stormflodsvandstand. Det er klart, at dette begreb, der er et resultat af teoretiske beregninger, kun må tages som vejledende for en stillingtagen, idet man derved bliver i stand til at

få en håndgribelig forestilling om en risikos størrelse. Med udgangspunkt i middeltidsafstanden kan man bestemme sig for, hvilken risiko man mener det rimeligt at beskytte sig imod.

Stormflodsudvalget har i enighed valgt at foreslå digebeskyttelsen for Tønder marsk og Ribe marsk forøget i et sådant omfang, at middeltidsafstanden sættes til ikke under 200 år. På grundlag heraf forudsætter lovforslaget, at man tilvejebringer et sikkerhedsniveau, der svarer til en middeltidsafstand på 200 år. Dette betyder med andre ord, at der må antages i gennemsnit at hengå 200 år mellem, at en stormflod vil føre til, at digerene bliver udsat for overløb, og at de bagvedliggende arealer oversvømmes, hvis man dimensionerer digebeskyttelsen ud fra nævnte målsætning. Det må naturligvis fremhæves, at dette valg intet udsiger om, hvornår en kritisk situation vil indtræde. Statistisk set kan dette ligeså vel ske straks efter digerens forstærkning som hundreder af år senere.

Omfanget af den forøgelse i beskyttelsen, som foreslås, får man et indtryk af derved, at de nuværende diger i Tønder marsk og Ribe marsk på basis af tilsvarende beregninger, som anvendes til dimensionering af en digebeskyttelse for den valgte middeltidsafstand på 200 år, er vurderet til at yde beskyttelse mod stormfloder med en middelfastand på 30-45 år. Det skal herved bemærkes, at de nuværende diger ikke har været gennembrudt, og at Højer dige er opført i 1861.

Fastlæggelsen af den middeltidsafstand, som man vil dimensionere et dige i forhold til, må ske ud fra en vurdering af de interesser, som man tilsigter at beskytte.

Beskyttelsen af menneskeliv vil i første række kunne ske ved etablering af en varslingsjeneste og beredskabstjeneste. Som anført er en sådan allerede organiseret. Imidlertid vil enhver egentlig stormflodssituation indebære en risiko for tab af menneskeliv, og forslaget om tilvejebringelse af en øget digebeskyttelse må derfor ses i dette perspektiv.

Med den forøgede beskyttelse tilstræber man dernæst at værne om materielle værdier. I denne henseende er det principielt muligt at værdisætte de goder, som tilsigtes beskyttet. En beregning af omfanget af de skader, som en stormflod vil påføre disse goder, vil imidlertid være behæftet med stor usikkerhed, hidrørende fra talrige usikkerhedsmomenter i selve hændelsesforløbet og i værdisættelsen. Som indledningsvis nævnt, er det først og fremmest hensynet til Tønder by og Ribe by, der kan bære en investering i en øget digebeskyttelse. I begge byer er der imidlertid et stort antal

bygninger af betydelig kulturhistorisk værdi. Den interesse, som består i overhovedet at undgå beskadigelse af sådanne værdier, lader sig ikke værdisætte, og tænker man sig, at man efter sådanne bygningers beskadigelse ønsker i videst muligt omfang at bringe dem i samme stand som nu, må reparationsomkostningerne forventes at blive betydelige og særdeles vanskelige at skønne over på forhånd.

Stormflodsudvalget har imidlertid uanset alle disse vanskeligheder og med alle forbehold for søgt at foretage en vurdering af, hvorvidt investering i en forøgelse af digesikkerheden vil være lønende i økonomisk forstand, og på hvilket sikkerhedsniveau det optimale udbytte af investeringerne opnås. På basis heraf er stormflodsudvalget nået til, at der kun er rimelig økonomisk grundlag for at foreslå en forøget digesikkerhed tilvejebragt for Tønder marsk og for Ribe marsk. (Der bortses her fra anlæg af bæremveje).

Hvad angår den tekniske udformning af et digeanlæg, har et teknikerudvalg under stormflodsudvalget nøje vurderet, hvorledes man på det eksisterende erfaringsmæssige og videnskabelige grundlag kan nå frem til en principiel udformning af digeanlæg i det danske vadehav, der yder den ønskede beskyttelse med den mindste investering.

Udgangspunktet har naturligvis været de nuværende digeanlæg. De er bygget af jordmaterialer som sand, moræneler eller klæg. Som følge heraf er væsentlige af konstruktionernes formelementer givet på forhånd, f. eks. den skrå forside og bagside, der som et minimum må udføres med den for det pågældende materiale naturlige hældning. Stormflodsudvalget har hverken af æstetiske eller økonomiske grunde fundet anledning til at ændre de traditionelle konstruktioners hovedprincipper.

Som overfladebeklædning agter man at anvende klæg, der fortsat må anses for et fuldt forsvarligt digebeklædningsmateriale, når der blot ved valget af digeprofil tages behørigt hensyn til den valgte digebeklædning. Asfaltbeton kan også anvendes, men er i æstetisk henseende mindre tiltalende, og en asfaltbeklædning er 2-5 gange så dyr som klæg. Asfaltbeton giver ganske vist mulighed for et friere valg af skråningshældning, men uanset dette kan økonomiske hensyn ikke føre til at anvende dette materiale fremfor klæg.

Med hensyn til valg af digeprofil har stormflodsudvalget fundet frem til en principløsning, som forudsættes at danne grundlag for videre undersøgelser med henblik på udarbejdelse af et detailprojekt, når beslutning om anlæggenes etablering måtte være truffet.

De væsentligste elementer i en digeprojektering skal herefter kort angives. Som udgangspunkt må den kritiske vandstand fastlægges. Vandstandshøjden er udtryk for den højde over DNN, som vandoverfladen ville have, hvis vandet var i fuldstændig ro. Man må dernæst bestemme det til den fastlagte vandstandshøjde svarende bølgeopløb, og i gensidig afhængighed heraf må man vælge digebygningsmaterialer (fyldmaterialer og overfladebeklædning) og profilform. Ved dimensionering af diget må man i øvrigt foretage visse tillæg, f. eks. til imødegåelse af usikkerhed ved de foretagne beregninger, til imødegåelse af sætninger i diget og på grund af vandspejlsstigning i havet i forhold til landjorden. Man har vel nok tidligere været tilbøjelig til at forestille sig et diges højde som et udtryk for digebeskyttelsens kvalitet. Det vil fremgå af de foranstående korte bemærkninger om de med en digeprojektering forbundne problemer, at en henvisning til et diges højde alene ikke er særlig beskrivende. Da man efter stormfloden i 1923 forhøjede Ribe dige med 55 cm, skete det ved en forlængelse af digeskråningerne og en afrunding foroven med 0,5 m radius. Det er umiddelbart forståeligt, at styrken af et sådant diges øverste del er begrænset. Ifølge den af stormflodsudvalget anbefalede principløsning for tilvejebringelse af en øget digebeskyttelse er der da heller ikke tale om nogen væsentlig forhøjelse af de bestående diger. Det er den foreslåede omprofilering, der skal hidføre den øgede beskyttelsesvirkning.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser.

Til § 1.

Ribe dige er anlagt i henhold til lov nr. 92 af 30. april 1909 om anlæg af et havdige fra Vester Vedsted til Store Darum i Ribe amt og forhøjet i henhold til lov nr. 77 af 29. marts 1924 om forhøjelse af diget på Manø og diget fra Vester Vedsted til Store Darum m. m. Diget blev bygget i 1911-14 med kronekote + 6,2 og i 1924-25 forhøjet til kote + 6,75 ved forlængelse af bag- og forskråningerne.

Hoveddigets længde er 15,2 km, hvortil kommer 3,3 km fløjdiger. Forlandet har især i området nord for Ribe kanal en god højde og bredde, nemlig en bredde på indtil ca. 700 m, aftagende mod syd og nord til mindre end 100 m. Forskråningen har en konkav form, altså med stejlere hældning i den øvre del af profilet. Bagskråningen er stejl

med hældning 1:1,5. Hoveddigets indre bæreme er fra 5 til 7 m bred.*)

Diget beskytter et areal på omkring 6.800 ha (areal under kote + 5,0 DNN). Ribe marsken er i princippet et langt, smalt marskområde, beskyttet af et langt dige. De beskyttede værdier er i alt-overvejende grad knyttet til områdets sydlige del omkring Ribe by. Som følge heraf har nogle medlemmer af stormflodsudvalget påpeget, at sikring af Ribe by og de tættere bebyggede områder i marsken, der må anses for en hovedbegrundelse for forøgelse af digesikkerheden, kan ske ved at anlægge et nyt, tilbagetrukket dige inde i Ribe marsk, hvilket er betydeligt mindre bekosteligt end at forstærke det bestående havdige i hele dets længde, bortset fra fløjdigerne, der ikke påtænkes forstærket. I prisniveau april 1975 er en forstærkning af det bestående dige for opnåelse af et sikkerhedsniveau med en middeltidsafstand på 200 år som nævnt i de indledende bemærkninger anslået til 66 mill. kr. Et tilbagetrukket, kortere dige foran Ribe by anslås at ville koste 16 mill. kr.

Ministeriet må for så vidt være enig i, at en isoleret økonomisk vurdering næppe kan begrunde valget af en forstærkning af det bestående dige frem for anlæg af et tilbagetrukket dige, men ministeriet må dog uanset dette anbefale, at den forøgede beskyttelse for Ribe marsk sker ved forstærkning af det bestående dige.

Et tilbagetrukket dige vil ikke forøge sikkerheden for hovedparten af Ribe marsk, og heri ligger 432 gårde og huse med terrænkote under + 5,0 DNN, hvoraf atter 204 gårde og huse har terrænkote under + 4,0 DNN. Tværtimod vil de arealer, der måtte komme til at ligge mellem det nuværende dige og et tilbagetrukket dige få en lidt ringere beskyttelse end den beskyttelse, området har nu. Ved et gennembrud af det nuværende dige ville det areal, der oversvømmes, være formindsket, og en lidt højere vandstand i arealet mellem det nuværende dige og et nyt dige måtte påregnes at blive resultatet.

Ministeriet lægger vægt på, at man allerede ved loven af 1909 har fastlagt en digelinie for Ribe marsk, som siden er fastholdt. Ejendommene i det område, som ville komme til at ligge foran et tilbagetrukket dige, har været med til at udrede udgifterne såvel til anlæg som til vedligeholdelse af det nuværende dige, og man kan næppe se bort fra, at beboere i området med rette kan hævde at have en rimelig forventning om, at en forøget digesikkerhed, som samfundet finder det begrundet at tilvejebringe for Ribe marsk, også kommer det på-

* (Bæreme: vandret areal ved digefoden).

gældende område til gode. Det vil i hvert fald i nogen grad kunne føles ubilligt, hvis en ny digeforanstaltning – omend i meget ringe grad – forringer den beskyttelse, som eksisterer. Ministeriets standpunkt er således, at den i 1909 valgte digelinie må ligge fast, og at tilvejebringelse af en forøget digesikkerhed må ske ved en forstærkning af det bestående dige. Om en digeforstærkning herefter bør ske, må afgøres ved en samlet vurdering af hele det truede område. Ministeriet lægger endvidere vægt på, at man – selv med en god varslings- og beredskabstjeneste – ikke på forhånd kan udelukke risikoen for tab af menneskeliv i en stormflodssituation, og at det, som anført ovenfor, er væsentlige værdier, der befinder sig i området mellem det bestående og et tilbagetrukket dige. Når en øget digesikkerhed for Ribe marsk overhovedet kommer på tale, er det rimeligt at tage det omdiskuterede område med i betragtning.

Til § 2.

Som et led i drøftelserne om den indsats, en stormflodstjeneste kan gøre under og umiddelbart efter en stormflod for at udbedre opståede digeskader for derved at mindske faren for gennembrud, har også spørgsmålet om farbare veje langs med digerne på indre bærme været behandlet.

Ved de danske havdiger er kun korte strækninger forsynet med en egentlig, bæredygtig vejbelægning på indre bærme. I Slesvig-Holsten har man, blandt andet ud fra erfaringerne fra stormfloden i 1962, ved bygning af nye diger eller ved gennemførelse af digeforstærkninger udført permanente bærmeveje.

Stormflodsudvalget har ment, at der er behov for udbygning af permanente bærmeveje langs de fleste havdiger i det sydvestjyske vadehavsområde. Muligheden for at komme frem til beskadigede steder må tillægges stor betydning, hvorved bemærkes, at det ikke er ualmindeligt, at farlige situationer optræder kort tid efter hinanden. Det er klart, at vejene ikke vil blive befærdet i en situation, hvor der er umiddelbar fare for, at et digebrud kan ske. Beredskabstjenesten vil søge at forhindre noget sådant.

I overslaget for forstærkning af Ribe dige er anlæg af bærmeveje, for så vidt sådanne ikke findes, indregnet. Langs de i lovforslagets § 2 nævnte digestrækninger findes ikke bærmeveje.

De i § 2 nævnte strækninger udgør tilsammen godt 46 km. Overslagssummen for anlæg af vejene lyder på ca. 17 mill. kr.

Bærmevejene anlægges med en 3 m bred kørebane og vigepladser. De er ikke beregnet til at

tage normal, daglig trafik. De skal derfor holdes afspærrede for al uvedkommende færdsel.

Til § 3.

Som anført i de almindelige bemærkninger, har ministeriet ført forhandling med Ribe amtskommune og Sønderjyllands amtskommune, der atter har forhandlet med de i betragtning kommende kommunalbestyrelser og digelag, og der er herved opnået enighed om, at anlægsudgifterne fordeles således, at staten udreder 60 pct., medens de resterende 40 pct. deles således, at amtskommunen udreder 2/3 og kommunerne 1/3. Digelaget (lodsjerne) pålignes ingen del af anlægsudgifterne.

Som følge heraf er §§ 1 og 2 udformet således, at ministeren for offentlige arbejder bemyndiges til at yde et statsbidrag på 60 pct. til anlægget. Tidligere love om digeanlæg i området har anvendt den formulering, at ministeren kan påbyde vedkommende anlæg. Noget sådant kommer efter de førte forhandlinger ikke på tale.

Til § 4.

I betragtning af investeringsens størrelse og under hensyn til, at anlægsudgiften tilvejebringes af staten, amtskommuner og kommuner i fællesskab, er det fundet rigtigt og praktisk at organisere og formalisere det nødvendige samarbejde i egentlige byggeudvalg. Sammensætningen er dikteret af rent praktiske hensyn. Når det foreslås, at ministeren og amtsrådene udpeger hver 2 medlemmer, skyldes dette, at man tænker sig, at det ene medlem af hver af disse medlemsgrupper skal repræsentere teknisk sagkundskab.

Den parlamentariske kontrol med bevillingerne kræver imidlertid, at byggeudvalgene ikke endeligt kan binde de offentlige kasser, som de repræsenterer, til udgifter eller dispositioner. Muligheden for at indbringe en beslutning til efterprøvelse hos ministeren må derfor forbeholdes. Om udvalgenes medvirken i ekspropriationssager henvises til bemærkningerne til § 7.

Byggeudvalgene skal have til opgave at træffe beslutning om forundersøgelser, detailprojektering, areal- og rettigheds erhvervelse, arbejdernes udbydelse i offentlig licitation, indgåelse af entreprisekontrakter, stillingtagen til måden for eventuelle tillægsarbejders udførelse o.s.v. – generelt sagt alle de funktioner, som en bygherre har i relation til et stort anlæg. Herudover tillægger lovforslaget udvalgene de særlige opgaver i relation til ekspropriationer.

Hvert medlem må forudsættes for sit vedkommende at indhente fornøden bemyndigelse hos

den myndighed, som vedkommende repræsenterer, til de dispositioner, som skal træffes. Kan et medlem ikke tilslutte sig en afgørelse, kan den straks indbringes for ministeren. Dette kan ske ganske uformelt til protokollen.

Til bestemmelsen i stk. 4 bemærkes, at de udgifter, som tænkes omfattet af bestemmelsen, navnlig er rejseudgifter, bistand til skrivning, protokolføring m. v. Derimod skal der ikke over anlægsregnskabet udbetales honorarer til byggeudvalgenes medlemmer.

Til § 5.

Det er under forhandlingerne forudsat, at det vil være mest praktisk og billigst at lade kystinspektoratet som teknisk sagkyndig forestå nødvendige forundersøgelser, anlæggenes projektering og tilsynet med arbejderne. Det kan dog vise sig rigtigt i nogen udstrækning at anvende andre muligheder.

Det vil være nødvendigt at ansætte yderligere personale i kystinspektoratet til opgavens løsning. Omfanget af personelforøgelsen vil variere, men den maksimale forøgelse vil udgøre 2 ingeniører og 1 teknisk assistent. Derimod forudsætter man, at den arbejdsmæssige forøgelse, som administrationen af anlægsarbejderne giver i de almindelige kontorfunktioner (skrivning, bogholderi og kasse), kan afvikles med det eksisterende personel. Når det i lovforslagets § 5 anføres, at det er kystinspektoratets særlige udgifter, der henregnes til anlægsudgifter, er der kun tænkt på sådanne udgifter, der direkte foranlediges af denne særlige opgave, eksempelvis løn til det nyansatte personale, men ikke nogen del af det faste personales løn.

Til § 6.

Der findes allerede i digeloven fra 1874 hjemmel til at ekspropriere til digeanlæg. Betydningen af den hjemmel til ekspropriation, der foreslås givet ved bestemmelsen i lovforslagets § 6, er, dels at man ikke skal igennem en landvæsenskommissionsbehandling som bestemt i 1874-loven, dels at der gives en klar hjemmel til at ekspropriere areal til bærrøve og forlandsareal.

Langs Ribe dige er der overalt et grønt forland. Forlandets bredde varierer. Nogle steder ejes forlandet af statens jordlovsudvalg og Ribe kommune, men en del af forlandet er i privat eje. Forlandet har hidtil kun i mindre omfang været anset for en nødvendig del af digeanlæggene, og der har derfor ikke overalt i fornødent omfang været arbejdet på at sikre, beskytte eller udvide dette, hvilket dog ikke gælder, hvor jordlovsudvalget er

ejer. Som led i digeforstærkningen forudsættes det, at der opbygges og vedligeholdes et stabilt forland.

Det er for digets sikkerhed og for at undgå unødvendige reparations- og vedligeholdelsesudgifter nødvendigt at forhindre ukontrolleret færdsel med motorkøretøjer på digets forskråning og på forlandet. Medens en begrænset og kontrolleret færdsel med motorkøretøjer i rent landbrugsmæssigt øjemed vil kunne være forsvarlig, blandt andet fordi de pågældende personer er bekendt med digets betydning og vilkårene for dets pleje, må færdsel af nævnte art med henblik på jagt og fiskeri effektivt forhindres.

Til § 7.

Under hensyn til arten af de ekspropriationsindgreb, der er tale om, må man anse det for en unødvendig administrativ belastning at lade en særlig kommission træffe ekspropriationsbeslutningerne. Det foreslås derfor at lade byggeudvalgene træffe beslutning om ekspropriation med adgang for den, hos hvem ekspropriation foretages, til at indbringe ekspropriationsbeslutningen til ministerens afgørelse. Det må herved tages i betragtning, at amtskommuner, kommuner og digelag er repræsenteret i byggeudvalgene.

Det foreslås, at byggeudvalgenes kendelser om erstatning skal kunne efterprøves af en taksationskommission i henhold til § 19 i lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.

Til § 8.

Selve anlægsarbejderne forudsættes udført i et samvirke mellem staten, amtskommunerne, kommunerne og digelagene. Statens andel er derfor ikke karakteriseret som et tilskud, da de respektive digelags interessenter ikke er alene om at ønske digebeskyttelsen tilvejebragt. Digeanlæg og bærrøve samt de arealer, hvorpå de ligger, forudsættes overdraget digelagene. Forlandsarealer, der erhverves, foreslås henlagt under digelaget eller staten.

Til § 9.

I bemærkningerne til § 6 er omtalt den betydning, som man må tillægge et vel opbygget forland. Det må anses for rimeligt til anlægsomkostningerne at henregne udgifterne ved forlandets pleje i en periode af 2 år efter de egentlige anlægsarbejders afslutning. Man har herved taget i betragtning, at der må hengå nogen tid, før forlandet har opnået en vis stabilitet ved tilgroning.

En almindelig storm vil i opvækstperioden kunne bevirke, at arbejdet må begynde forfra.

Til § 11.

Digeanlæggene er underlagt kystinspektoratets tekniske tilsyn, og der foretages med mellemrum besigtigelser. I forbindelse med en besigtigelse udarbejdes en rapport.

Da det i lovforslaget forlanges, at amtskommunerne over for staten skal garantere for anlæggenes fremtidige vedligeholdelse, har amtskommunerne naturligvis en selvstændig interesse i anlæggenes tilstand. Amtskommunerne kan følgelig foranstalte det tilsyn, som det måtte finde påkrævet. For i videst muligt omfang at undgå dobbeltarbejde er det aftalt, at kystinspektoratets besigtigelsesrapporter løbende tilsendes vedkommende amtskommune, der således herved kan holdes løbende orienteret. Garantiforpligtelsen omfatter såvel ordinær som ekstraordinær vedligeholdelse.

Til § 12.

Formålet med den forøgede beskyttelse mod oversvømmelse, som foreslås tilvejebragt, er at imødegå tab af menneskeliv og skade på bestående værdier. Som det fremgår af de almindelige bemærkninger, er der tale om en afvejelse, når man har valgt et sikkerhedsniveau angivet i en middeltidsafstand på 200 år. For at den balance mellem indsats og risiko, som derved tilvejebringes, kan opretholdes, bør fremtidigt byggeri kun opføres på steder og på en måde, hvorved det praktisk set ikke vil kunne rammes af en oversvømmelse, og således, at der ikke sker en forøgelse af risikoen for tab af menneskeliv.

En nærmere fastlæggelse af de arealer, hvorpå byggeri herefter ikke bør ske, foreslås foretaget efter forhandling med de lokale myndigheder. Bestemmelsen i stk. 2 forudsætter, at ministeren for offentlige arbejder derefter foretager offentlig bekendtgørelse herom. Efter bekendtgørelse må der ikke etableres forhold, der strider mod stk. 1, ligesom der efter dette tidspunkt kan anvendes sanktioner i overensstemmelse med forslaget §§ 13 og 14.

Tinglysning af bestemmelser om indskrænkninger i bebyggelsesadgangen foretages herefter alene af ordensmæssige årsager.

Der er ved forslaget stk. 4 og 5 tilsigtet en hjemmel for en forenklet administration af bestemmelserne om bebyggelsesindskrænkninger.

Til § 13.

Bestemmelsen i stk. 1, har sit forbillende i § 54, stk. 1, i lov om kommuneplanlægning. Ulovligheden må bedømmes efter de gældende bestemmelser på handlingstidspunktet.

Forslagets stk. 2 fastlægger en pligt for kommunen til at søge ulovligt forhold lovliggjort. Bestemmelsen svarer til § 46, stk. 2, i lov om kommuneplanlægning.

Til § 14.

Bestemmelsen har sit forbillende i § 55 i lov om kommuneplanlægning. I stk. 1, nr. 3, er tydeliggjort, at også et påbud om at berigtige et ulovligt forhold, er et påbud, hvis ikke-efterkommelse medfører strafansvar.

Til § 15.

Ved gennemførelsen af lov nr. 92 af 30. april 1909 om anlæg af et havdige fra Vester Vedsted til Store Darum i Ribe amt blev det bestemt, at sluseanlægget ved Ribe kanals (å's) udløb skulle udformes som en kammerluse, der i modsætning til en almindelig afvandingssluse tillader fartøjer at passere og yderligere giver mulighed for passage uafhængig af tidevandstanden. Det hensyn, som motiverede anlæg af en kammerluse, var en forventet skibstrafik på Ribe havn. Da drift og vedligeholdelse af et sådant anlæg ikke kan belastes digeanlægget, blev det i loven bestemt, at disse forpligtelser skulle overtages af staten.

Skibstrafik på Ribe havn er i dag uden betydning og kan under ingen omstændigheder motivere, at staten fortsat afholder disse udgifter. I finansårene 1970-71 til 1974-75 har statens udgifter andraget mellem ca. 100.000 og 170.000 kr. årligt, medens de ved gennemslusning indgæede afgifter har ligget mellem godt 3.000 kr. og godt 7.000 kr. årligt. Særligt bemærkes, at staten i finansåret 1975-76 har udskiftet et sæt sluseporte for en omtrentlig udgift på 430.000 kr.

Man har derfor under forhandlingerne med de lokale myndigheder stillet som betingelse for et statsbidrag til forstærkning af Ribe dige, at statens forpligtelse afløses og overtages af lokale myndigheder, idet lystsejlere fremdeles har en interesse i slusens opretholdelse i dens nuværende form.

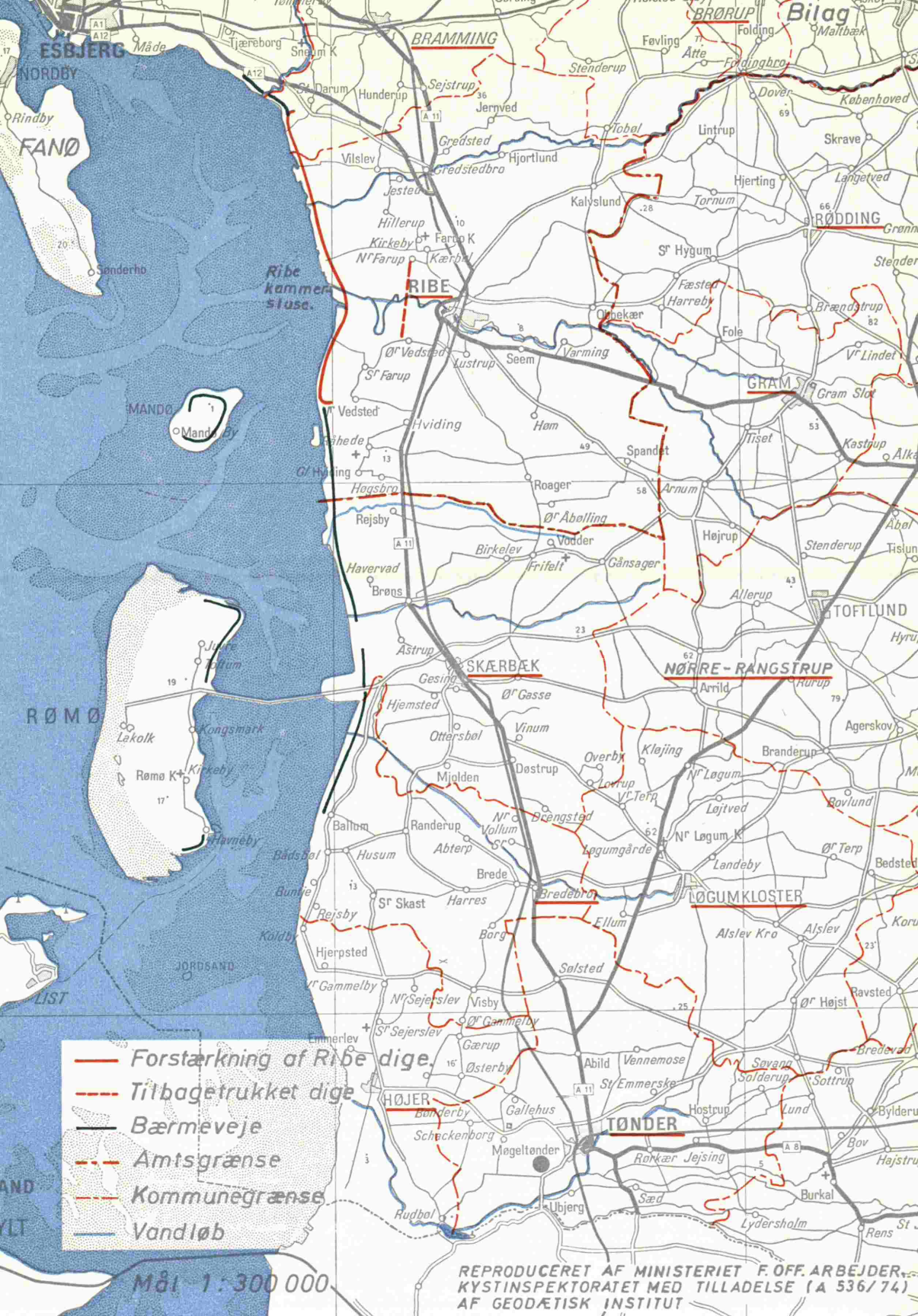
Også om dette punkt er der opnået enighed, idet ministeriet har indvilliget i at foreslå, at staten som en fast éngangsydelse yder Ribe kommune en godtgørelse på 1.500.000 kr. for overtagelse af de forpligtelser, som hidtil har påhvilet staten i forhold til slusen. Det forudsættes endvidere, at retighederne til de to huse ved kammerlusen, som

tjener som bolig for slusemester og slusemedhjælper, overføres til Ribe kommune.

Husene ligger på arealer, der matrikulært henhører under digelaget.

Det skal oplyses, at Ribe kommune og digelaget for Ribe marsk har anlagt sag mod ministeriet for offentlige arbejder med påstand om, at staten tilpligtes at retablere en broforbindelse over kamerslusen. Ministeriet har ikke ment at kunne udlede en sådan forpligtelse for staten af loven fra

1909. Retssagen er uafsluttet, og ministeriet har ikke ment at ville komplicere forhandlingerne om tilvejebringelse af de af lovforslaget omfattede nye anlægsarbejder ved at inddrage det spørgsmål, som omfattes af retssagen. Denne forudsættes derfor at gå sin gang, idet man må finde det rigtigst, at staten kun afholder en sådan udgift, hvis en domstol finder, at staten er retligt forpligtet dertil.

- Forstærkning af Ribbe dige.
- - - Tilbagetrukket dige
- Bærmeveje
- - - Amtsgrænse
- - - Kommunegrænse
- Vandløb

Mål 1 : 300 000

REPRODUCERET AF MINISTERIET F. OFF. ARBEJDER, KYSTINSPEKTORATET MED TILLADELSE (A 536/74) AF GEODÆTISK INSTITUT